

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Tryck- och
yttrandefrihetsberedningen (Ju 2003:04)

Dir.
2007:76

Beslut vid regeringssammanträde den 7 juni 2007

Sammanfattning av uppdraget

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag om TV-sändningars tillgänglighet för funktionshindrade och föreslå de grundlagsändringar och andra lagändringar som dessa överväganden föranleder.

Inom ramen för beredningens arbete med frågor om straffsanktionering av det s.k. repressalieförbudet i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen finns det anledning att överväga om förbuden mot efterforskning och repressalier för företrädare för kommunala företag och de organ som vid tillämpning av sekretesslagen skall jämföras med myndigheter bör straffsanktioneras och lämna förslag till hur en sådan straffsanktionering kan se ut.

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall ombildas till en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Beredningens nuvarande uppdrag

Regeringen tillkallade genom beslut den 30 april 2003 en beredning med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (dir. 2003:58). Beredningen har antagit namnet Tryck- och yttrandefrihetsberedningen.

Beredningen har i uppdrag att utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. En särskilt viktig uppgift är att lämna förslag till hur de problem som är relaterade till den tekniska och mediala utvecklingen skall lösas. I beredningens uppdrag ingår därför bl.a. att överväga frågan om det mot bakgrund av den tekniska och mediala utvecklingen är möjligt att i längden behålla en teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten i medierna och om det på sikt finns anledning att slå samman tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) till en grundlag omfattande såväl tryckfrihet som annan yttrandefrihet. Beredningen skall härutöver stå till regeringens förfogande för rådgivning i tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor.

Beredningen lämnade den 22 december 2004 delbetänkandet Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2004:114). I betänkandet behandlas bl.a. frågor om internationell rättslig hjälp, brottskatalogen och vissa målhandläggningsfrågor. Betänkandet bereds för närvarande i Justitiedepartementet. Den 15 november 2006 lämnade beredningen debattbetänkandet Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? (SOU 2006:96). I debattbetänkandet presenteras tre olika alternativa grundlagsregleringar av tryck- och yttrandefriheten. Två av alternativen innebär att TF och YGL upphävs och att grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten får en helt annan utformning än den nuvarande. Det tredje alternativet innebär bl.a. att TF och YGL läggs samman till en ny yttrandefrihetsgrundlag. Att behålla TF och YGL i nuvarande utformning, eventuellt med några smärre justeringar för att komma till rätta med vissa tillämpningsproblem, nämns också som ett alternativ för framtiden. Betänkandet kommer under våren och sommaren 2007 att vara föremål för debatt och remissbehandling.

De frågor som omfattas av tilläggsuppdraget

Etableringsfriheten för trådsändningar och TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade

Radio- och TV-lagen (1996:844) innehåller inte några generellt tillämpliga bestämmelser om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder, utan föreskriver endast att sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor om skyldighet för tillståndshavaren att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. Sådana villkor finns i sändningstillstånden för Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV4 AB.

Radio- och TV-lagsutredningen har i betänkandet Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor (SOU 2006:51) föreslagit att det i radio- och TV-lagen skall införas en ny generell bestämmelse om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Bestämmelsen innebär ett åläggande för den som sänder TV-program att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Föreskrifterna skall kunna utformas så att programföretagen åläggs att förse en viss andel av TV-programmen med textning, teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläsning av textremsa.

Radio- och TV-lagsutredningen har bedömt att YGL:s bestämmelser om etableringsfrihet för sändning av radioprogram genom tråd och redaktionell självständighet gör att det saknas möjlighet att införa en sådan bestämmelse för trådsändningar (3 kap. 1 och 4 §§ YGL). Enligt utredningen finns det inte några sakliga skäl som motiverar att TV-program som förmedlas genom tråd undantas från skyldigheten att tillse att sändningar görs tillgängliga för personer med funktionshinder. Utredningen ansåg därför att det finns anledning att överväga en ändring av YGL:s bestämmelser om möjligheten att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar.

Regeringen uppdrar mot denna bakgrund åt Tryck- och yttrandefrihetsberedningen att överväga de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna på Radio- och TV-lagsutredningens förslag i denna del. Beredningen skall särskilt beakta i vilken utsträckning ytterligare krav på trådsändningar kan komma att få negativa effekter på etableringsfriheten. Beredningen skall lämna förslag till de eventuella grundlagsändringar som övervägandena kan föranleda.

Straffsanktionering av repressalie- och efterforskningsförbudet för företrädare för kommunala företag m.fl.

De grundläggande bestämmelserna om meddelarfrihet innebär att varje medborgare har rätt att lämna uppgifter om vad som helst till den som kan offentliggöra uppgifterna i medier, t.ex. nyhetsbyråer eller tidningsredaktioner. Meddelarfriheten kompletteras bl.a. med förbud mot efterforskning och repressalier.

I TF och YGL straffsanktioneras brott mot efterforskningsförbudet med böter eller fängelse i högst ett år. Det finns däremot inte någon bestämmelse i TF eller YGL om straffansvar för den som bryter mot repressalieförbudet i grundlagarna. Ansvar för sådana överträdelser kan i förekommande fall vara att bedöma som tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. För straffansvar enligt den bestämmelsen förutsätts att någon uppsåtligt eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften.

Som tidigare har nämnts ingår det i beredningens uppdrag att identifiera och lämna förslag till lösningar på problem inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Det kan enligt direktiven t.ex. gälla frågor som rör meddelarfriheten.

En fråga som under beredningens arbete har uppmärksamats när det gäller meddelarfrihet är att de arbetsrättsliga förhållandena för kommunalt anställda numera regleras genom kollektivavtal och inte genom offentligrättsliga regler. Detta har lett till att det kan saknas möjlighet till straffrättsliga sanktioner mot kommunala företrädare som bryter

mot repressalieförbudet eftersom ett beslut om disciplinpåföljd då inte utgör myndighetsutövning, vilket alltså är en förutsättning för straffrättsligt ansvar för tjänstefel (JK:s beslut 2005-10-24 dnr 3841-04-35).

Genom en ny bestämmelse i sekretesslagen (1980:100), 1 kap. 9 a §, som trädde i kraft den 1 juli 2006, klargjordes att förbuden i TF och YGL om förbud mot efterforskning och repressalier också gäller för företrädare för kommunala företag och de organ som enligt 1 kap. 8 § andra stycket och 1 kap. 9 § sekretesslagen skall jämföras med myndigheter. Frågan om huruvida efterforsknings- och repressalieförbuden skall straffsanktioneras behandlades dock inte i samband med den nya bestämmelsen i sekretesslagen (prop. 2005/06:162, s. 17 f.). Regeringen anförde i lagstiftningsärendet att frågan om straffsanktonering lämpligen borde övervägas i samband med att sanktionsbestämmelserna för överträdelse av repressalieförbuden i TF och YGL ses över.

Inom ramen för beredningens arbete med frågor om straffsanktonering av repressalieförbudet finns det enligt regeringens uppfattning anledning att överväga om förbuden mot efterforskning och repressalier för företrädare för kommunala företag och de organ som vid tillämpning av sekretesslagen skall jämföras med myndigheter bör straffsanktoneras och lämna förslag till hur en sådan straffsanktonering kan se ut.

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen skall ombildas till en parlamentariskt sammansatt kommitté

Debattbetänkandet Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? aktualiserar principiella frågor om utformningen av grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten. Regeringen har för avsikt att senare, genom ytterligare tilläggsdirektiv, komplettera och precisera beredningens uppdrag i detta avseende.

De frågor gällande utformningen av grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten som beredningen kommer att behandla är av stor betydelse för den fria åsiktsbildningen och

därmed också för det svenska statskicket. Mot denna bakgrund är det särskilt angeläget att beredningens arbete förankras i de politiska partierna. Beredningen skall därför ha en parlamentarisk sammansättning, dvs. den skall ombildas till en parlamentarisk kommitté. Eftersom det är viktigt att de politiska partierna är representerade i beredningen i god tid innan arbetet med förslag till utformningen av det framtida grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten påbörjas, skall ombildningen ske redan nu.

Tidsplan m.m.

Beredningen skall redovisa arbetet som avser detta tilläggsuppdrag senast den 20 december 2007. I övrigt skall beredningens arbete, i relevanta delar, fortsätta i enlighet med de ursprungliga direktiven.

(Justitiedepartementet)